

MEER SCHULDHULP DOOR DE CORONACRISIS?

HET EFFECT VAN DE CORONACRISIS OP BETALINGSPROBLEMEN ONDER WERKENDEN MET EEN LAAG INKOMEN

RAPPORT

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

REMCO VAN EIJKEL, WOUTER VERMEULEN, MENNO POMP

IN OPDRACHT VAN

NVVK

AMSTERDAM, MEI 2022

Samenvatting

De verwachte toename van het aantal mensen met problematische schulden als gevolg van een inkomensterugval tijdens de coronacrisis ligt tussen de 3 en 20 procent. Dit leidt naar verwachting in totaal tot minimaal 3.000 en maximaal 18.000 extra schuldhelpvragen. Mensen die in de problemen kwamen doordat ze tijdens de lockdowns buiten beeld raakten, zijn hierin niet meegeteld.

De NWWK, branchevereniging voor financiële hulpverleners, heeft SEO Economisch Onderzoek opdracht gegeven een prognose te maken van het extra beroep op schuldhelpverlening en schuldenbewind als gevolg van de coronacrisis. De achterliggende gedachte hierbij is dat de toestroom als gevolg van corona tot nu toe beperkt is gebleven vanwege de omvangrijke steunpakketten die aan het begin van de pandemie door de overheid zijn opgetuigd. Nu de coronasteun ten einde is gekomen, is de vraag welk deel van de getroffen bevolking het niet zonder deze steun redt en aangewezen is op de schuldhelpverlening.

Inkomensval tijdens de coronacrisis komt relatief vaak voor

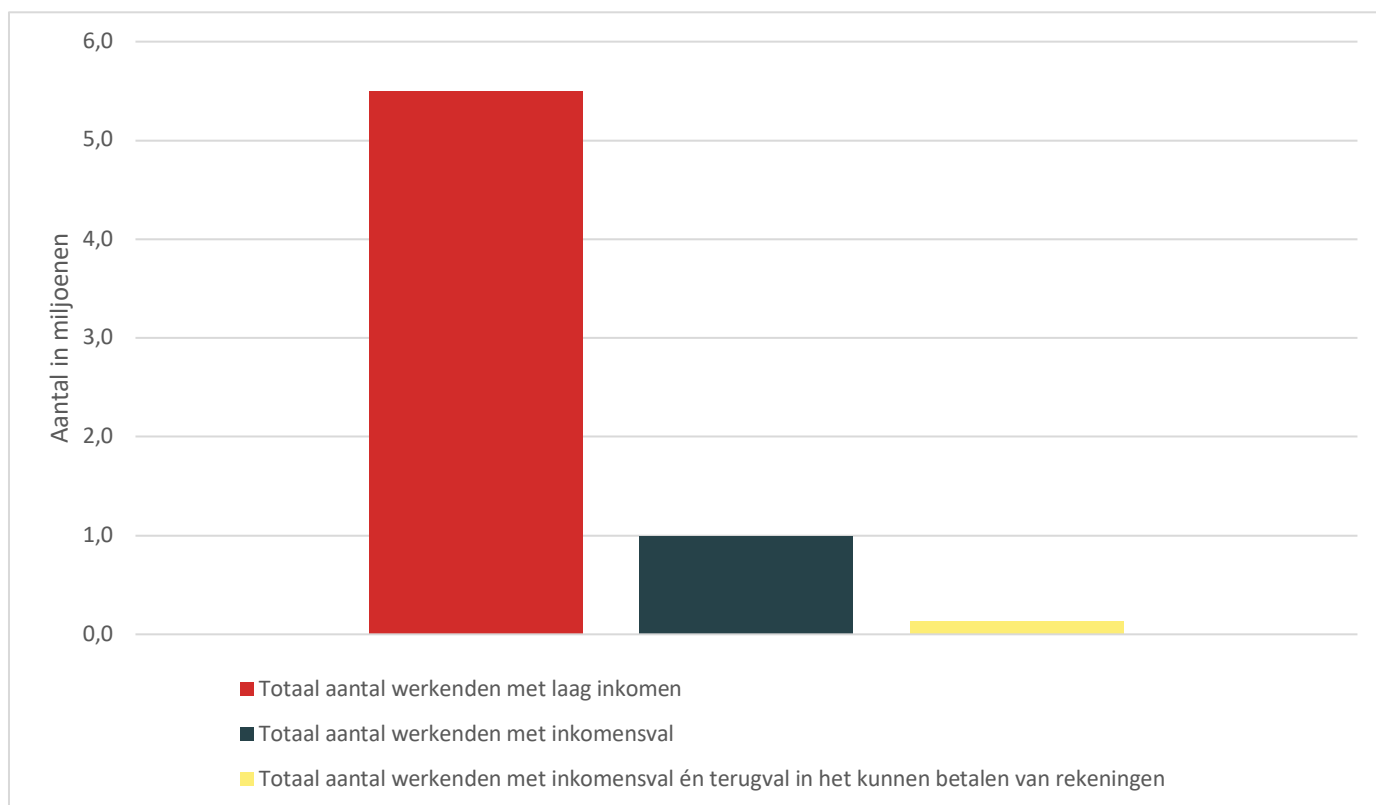
Uit een enquête die is uitgezet onder 500 werkenden met een relatief laag inkomen – tot 3.500 euro bruto per maand voor werkenden in loondienst en tot 45.000 euro per jaar voor zelfstandigen –, blijkt dat 26 procent van de respondenten tijdens de coronacrisis te maken heeft gehad met een inkomensval van meer dan 5.000 euro op jaarbasis. Van de groep met een inkomensval geeft 13 procent aan ook een terugval te ervaren in het kunnen betalen van rekeningen. Dat wil zeggen: vóór corona kon men nog wel alle rekeningen betalen maar nu niet meer. Werkenden die zowel te maken hebben met een inkomensval als met een terugval in het kunnen betalen van rekeningen, worden binnen dit onderzoek gezien als de groep met een verhoogd risico op schuldenproblematiek (ook wel: risicogroep). Deze risicogroep, die ruim 3 procent van de totale steekproef uitmaakt, bestaat vrijwel alleen uit zelfstandigen en flexwerkers die werkzaam zijn in sectoren die getroffen zijn door de coronacrisis.

Uit de opschaling van de enquêteresultaten naar populatieniveau volgt dat 18 procent van de totale werkzame bevolking met een laag inkomen te maken heeft gehad met dalende inkomsten en ruim 2 procent met zowel inkomensval als een terugval in het kunnen betalen van rekeningen. Bij een populatie werkenden met een laag inkomen van 5,5 miljoen personen gaat het hier om respectievelijk 990.000 en 130.000 personen, zoals Figuur S.1 laat zien.

De verwachte stijging van het aantal schuldhelpvragen ligt tussen de 3 en 20 procent

Als alle werkenden uit de risicogroep te maken krijgen met problematische schulden, stijgt het aantal personen met schuldenproblematiek met circa 130.000. Gegeven dat er door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) momenteel 614.000 huishoudens zijn geregistreerd met problematische schulden, gaat het om een stijging van ongeveer 20 procent. Dit lijkt een bovengrens te zijn voor de verwachte groei in het aantal huishoudens met problematische schulden. Het CBS hanteert namelijk de huidige schuldsituatie als criterium voor de identificatie van problematische schulden, terwijl dat geen voorwaarde vormt om in dit onderzoek tot de risicogroep te behoren. Als een schuld groter dan 5.000 euro als extra voorwaarde wordt geformuleerd, behoort slechts 0,3 procent van de werkenden met een laag inkomen tot de risicogroep. Dit betreft 17.000 personen, oftewel een stijging van 3 procent van het aantal mensen met schuldenproblematiek. Dit lijkt een ondergrens te zijn voor de toename van schuldenproblematiek als gevolg van corona, omdat het hebben van hoge schulden een meer beperkende voorwaarde is dan het CBS hanteert.

Figuur S.1 Ten opzichte van alle werkenden met een laag inkomen is de risicogroep beperkt van omvang

Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur toont het totale aantal werkenden met een relatief laag inkomen binnen de Nederlandse beroepsbevolking, het aantal personen binnen deze groep met een inkomensval tijdens de coronacrisis en het aantal mensen binnen deze groep met zowel een inkomensval als een terugval in het kunnen betalen van rekeningen.

Als de nieuwe instromers in problematische schulden in dezelfde verhouding een beroep doen op schuldhulpverlening als bestaande hulpvragers, stijgt het aantal hulpvragen naar verwachting tussen de 3 procent en 20 procent. Bij een jaarlijks aantal schuldhulpvragen van rond de 90.000 gaat het dan om tussen de 3.000 en 18.000 extra aanmeldingen. Deze extra hulpvragen zullen echter niet op hetzelfde moment plaatsvinden, maar waarschijnlijk verspreid over meerdere jaren. Verder bestaat het beeld dat deze specifieke groep van nieuwe instromers in schuldenproblematiek – zelfstandigen en flexwerkers – minder makkelijk de weg naar de schuldhulpverlening vinden dan andere mensen met problematische schulden.

Het beeld van geënquêteerde schuldhulpverleners komt overeen met deze prognose

Uit een enquête waaraan 17 NVVK-leden hebben deelgenomen, blijkt dat schuldhulpverleners extra aanmeldingen voor schuldhulp verwachten als gevolg van inkomstenverlies door corona. Zij verwachten dat deze toename beperkt blijft tot minder dan 50 procent van het huidige aantal aanmeldingen. Deze verwachte toename strookt met de prognose van maximaal 20 procent extra aanmeldingen die volgt uit de enquête onder werkenden.

De prognose van het extra beroep op schuldhulp die volgt uit dit onderzoek betreft alleen de nieuwe instroom die het gevolg is van een inkomensval door corona. Mensen die in de problemen kwamen doordat ze tijdens de lockdowns buiten beeld raakten bij de schuldhulpverlening, zijn hierin niet meegeteld. Uit de enquête blijkt echter dat schuldhulpverleners verwachten dat de meerderheid van de extra hulpvragen zal komen van mensen met een inkomensval en niet van mensen die buiten beeld zijn geraakt.

Inhoud

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
1.2 Aanleiding en motivatie	1
1.3 Onderzoeksvraag	1
1.4 Onderzoeksaanpak	2
2 Impact coronacrisis onder werkenden	4
2.1 Inkomensval en risico op problematische schulden	4
2.2 Wat is de arbeidssituatie van de risicogroep?	6
2.3 Welke mensen behoren tot de risicogroep?	7
2.4 Welke financiële problemen spelen er?	7
3 Gevolgen voor het beroep op schuldhulp	9
3.1 Verwachte toename van schuldenproblematiek	9
3.2 Verwachte toename van schuldhulpvragen	11
4 Het beeld van schuldhulpverleners	12
4.1 Gevolgen van de coronacrisis volgens schuldhulpverleners	12
4.2 Toekomstverwachting van schuldhulpverleners	13
Literatuur	15
Bijlage A Enquête onder werkenden	16
Bijlage B Uitvraag onder schuldhulpverleners	19
Bijlage C Gesprekspartners	20
Bijlage D Figuren	21

1 Inleiding

De NVVK, branchevereniging voor financiële hulpverleners, heeft aan SEO Economisch Onderzoek gevraagd onderzoek te doen naar de gevolgen van de coronacrisis voor de verwachte verandering in het aantal schuldhulpvragen in de nabije toekomst.

1.2 Aanleiding en motivatie

Als gevolg van de coronacrisis hebben veel mensen in Nederland te maken gekregen met een substantiële inkomensderving.¹ Veel sectoren zijn voor lange tijd op slot gegaan en daarnaast lijkt de coronacrisis enkele structurele veranderingen in gang gezet of versneld te hebben, met winnaars maar zeker ook verliezers tot gevolg. Daar komt bij dat hulpverleners tijdens de lockdowns kwetsbare personen minder goed wisten te bereiken door contactbeperkende maatregelen, een hogere werkdruk en uitval door ziekte. Hierdoor is een deel van de kwetsbaren uit beeld geraakt bij de hulpverlening.²

Tegelijkertijd daalde in het eerste coronajaar (2020) zowel het aantal huishoudens met problematische schulden³ als het aantal meldingen voor schuldhulpverlening.⁴ Ook het aantal bedrijfsfaillissementen ligt op een historisch laag niveau.⁵ Hier staat tegenover dat in 2020 het aantal bedrijfsbeëindigingen 20 procent hoger lag dan in 2019.⁶ Dit alles kan niet los worden gezien van het brede pakket aan noodsteun dat aan het begin van de coronacrisis is opgetuigd en per 1 april 2022 volledig ten einde is gekomen. Zo laten modelsimulaties van het CPB zien dat het steunbeleid een sterke toename van de werkloosheid heeft weten te voorkomen: zonder steunmaatregelen waren er in 2020 naar verwachting tussen de 65.000 en 180.000 meer werklozen geweest dan nu het geval was.⁷ Hierbij is het onduidelijk welk deel van de bevolking dat gebruikmaakte van de steunmaatregelen, in financiële problemen komt nu deze steun is weggefallen. Ook is nog onduidelijk hoeveel mensen die nu van de radar zijn verdwenen, weer in beeld komen bij de schuldhulpverlening nu de contactbeperkende maatregelen zijn opgeheven.

1.3 Onderzoeksvraag

Tegen deze achtergrond heeft de NVVK aan SEO Economisch Onderzoek gevraagd om onderzoek te doen naar de verwachte toename van het aantal personen dat een beroep doet op schuldhulpverlening of schuldenbewind als gevolg van de coronacrisis. Hierbij dient het onderzoek zich voornamelijk te richten op subgroepen met een hoog risico op schuldenproblematiek, zoals zelfstandigen, flexwerkers en jongeren.⁸ Daarnaast is differentiatie naar branche een belangrijk aspect binnen het onderzoek – dit omdat niet elke branche even zwaar getroffen is door corona

---

¹ Uit recent onderzoek van het Centraal Planbureau (CPB) blijkt dat in 2020 130.000 meer werkenden dan in 2019 te maken hadden met een daling in het arbeidsinkomen van minstens 10 procent. Deze daling deed zich vooral voor bij flexwerkers en zelfstandigen. Zie [Schulenberg, 2022](#).

² Voor nieuwsberichten over deze problematiek, zie bijvoorbeeld [hier](#), [hier](#) en [hier](#).

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/26/aantal-huishoudens-met-problematische-schulden-niet-toegenomen>.

⁴ De NVVK rapporteerde voor het jaar 2020 78.013 meldingen voor schuldhulpverlening, een daling van 8.188 meldingen (circa 10 procent) ten opzichte van 2019. Zie [NVVK \(2019\)](#) en [NVVK \(2020\)](#).

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/02/historisch-laag-aantal-faillissementen-in-2021>.

⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/10/20-procent-meer-bedrijven-opgeheven-in-2020>.

⁷ Zie [Adema e.a., 2021](#).

⁸ Voor meer informatie over subgroepen binnen de bevolking met een verhoogd risico op schuldenproblematiek (los van de coronacrisis), zie bijvoorbeeld [Van Horssen en Kunkel \(2020\)](#) en [CBS \(2020\)](#).

- en is het de wens van de NVVK om tot een zo actueel mogelijk beeld te komen van de verwachte verandering in het aantal schuldhulpvragen in de nabije toekomst.

1.4 Onderzoeksaanpak

De kern van het onderzoek bestaat uit een enquête onder een online panel van 500 werkenden met vragen over hun persoonlijke financiën vóór, tijdens en ná de coronacrisis.⁹ De enquête is uitgezet onder werkenden met een relatief laag inkomen - tot 3.500 euro bruto per maand voor werkenden in loondienst en tot 45.000 euro per jaar voor zelfstandigen. De reden hiervoor is dat we onder deze groep het grootste risico op schuldenproblematiek verwachten door de coronacrisis en de beëindiging van de steunmaatregelen vanuit de overheid. Het gaat hier namelijk om mensen die met de stopzetting van de coronasteun een belangrijk vangnet zien wegvallen om het hoofd nog net boven water te kunnen houden. Acht respondenten zijn werkzaam als directeur-groootaandeelhouder. Omdat dit een zeer kleine groep betreft, hebben we deze respondenten niet opgenomen in ons analysebestand. Derhalve houden we 492 respondenten over.

Daarnaast richt de enquête zich vooral op zelfstandigen die werkzaam zijn in sectoren die relatief zwaar getroffen zijn door de coronacrisis. Deze groep werkenden had tijdens de crisis namelijk bovengemiddeld vaak te maken met inkomensverlies, met een vergroot risico op schuldenproblematiek als gevolg. Onder de getroffen sectoren vallen de horeca, cultuur, sport en recreatie, vervoer en opslag, verhuur en overige zakelijke diensten, detailhandel non-food en overige dienstverlening.¹⁰

Uit Tabel 1.1 blijkt dan ook dat zelfstandigen in getroffen sectoren oververtegenwoordigd zijn in onze steekproef. Deze tabel toont het aantal respondenten in onze steekproef per inkomensbron en per sector. Tussen haakjes staat de verwachte respons bij een aselechte steekproef uit de gehele populatie werkenden met een relatief laag inkomen. Zo bestaat onze steekproef uit 131 zelfstandig ondernemers die werkzaam zijn in een getroffen sector; bij een aselechte steekproef uit de gehele populatie zouden dit naar verwachting slechts 28 personen zijn.

Tabel 1.1 Zelfstandigen in getroffen sectoren zijn oververtegenwoordigd in onze steekproef

	Niet-getroffen sector	Getroffen sector
Werkenden in loondienst	87 (249)	245 (151)
Zelfstandigen	29 (64)	131 (28)

Bron: SEO Economisch Onderzoek. De tabel geeft het aantal respondenten in onze steekproef per inkomensbron en per sector. Tussen haakjes staat de verwachte respons per deelpopulatie als er een aselechte steekproef uit de gehele populatie werkenden met een relatief laag inkomen getrokken zou worden.

Vervolgens vormt een vertaling van de enquêteresultaten naar populatieniveau de basis voor de verwachte verandering van het aantal hulpvragen als gevolg van de coronacrisis. Hiertoe moeten de enquête-uitkomsten representatief gemaakt worden voor de gehele populatie; de steekproef is immers niet aselekt. Dit gebeurt door middel van weging van de enquêteresultaten, waarbij typen werkenden die oververtegenwoordigd zijn in de steekproef -

⁹ Met het einde van de coronacrisis bedoelen wij dat de samenleving grotendeels teruggaat naar een situatie die vergelijkbaar is met de situatie vóór corona. Dus geen contactbeperkende maatregelen meer, geen steunregelingen vanuit de overheid en geen uitstel van financiële verplichtingen, zoals uitstel van belastingbetaling voor getroffen ondernemers. De facto geldt deze situatie per 1 april 2022.

¹⁰ Hierbij volgen we grotendeels het UWW, dat aan het begin van de coronacrisis een overzicht uitbracht van sectoren die naar verwachting het hardst geraakt zouden worden door de coronacrisis. Zie ook [UWW \(2020\)](#).

zelfstandigen die werkzaam zijn in getroffen sectoren – een kleiner gewicht krijgen. Deze gewichten worden geconstrueerd aan de hand van CBS-data over het totaal aantal werkenden met een relatief laag inkomen per inkomensbron en bedrijfstak.¹¹ Door het gehele rapport heen geven we expliciet aan wanneer deze weging is toegepast. Bijlage A geeft een gedetailleerde beschrijving en verantwoording van de enquête onder werkenden – inclusief de volledige vragenlijst zelf – en van de vertaling van de enquêteresultaten naar populatieniveau met behulp van de CBS-data.

De uitkomsten van de enquête onder het panel van werkenden en de vertaling hiervan naar de verwachte verandering in het aantal schuldhulpvragen, worden aangevuld met resultaten van een uitvraag onder NVVK-leden. Deze uitvraag biedt een *expert view* op de verwachte gevolgen van de coronacrisis voor het beroep op schuldhulpverlening. Zo is de NVVK-leden gevraagd naar de verhouding tussen de instroom in schuldhulpverlening als gevolg van inkomensverlies en de instroom als gevolg van escalatie doordat mensen tijdens de lockdowns niet in beeld zijn gekomen. Ook is gevraagd naar de verwachte verandering in hulpvragen als gevolg de coronacrisis en – in het geval men extra aanmeldingen verwacht – wanneer men denkt dat het aantal aanmeldingen zich weer normaliseert. Tezamen geven de enquête onder werkenden en de uitvraag onder NVVK-leden een gefundeerde schatting van het aantal extra aanmeldingen voor schuldhulp als gevolg van de coronacrisis. Bijlage B beschrijft de enquête onder de NVVK-leden meer in detail en bevat de complete vragenlijst.

Daarnaast hebben we gesprekken gevoerd met enkele experts op het gebied van schuldenproblematiek. Deze gesprekken dienden vooral om een goed beeld te krijgen van de kenmerken van de groep die zwaar getroffen is door de coronacrisis en in hoeverre verwacht kan worden dat deze groep een beroep zal doen op de schuldhulpverlening. Bijlage C bevat een lijst van onze gesprekspartners.

Dit rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 bespreekt de resultaten van de enquête onder werkenden met een laag inkomen. De focus ligt hierbij op de groep die te maken heeft gehad met een inkomensval tijdens de coronacrisis en binnen deze groep op de mensen die een vergroot risico hebben op schuldenproblematiek. Wat zijn de persoonskenmerken van deze risicogroep, in welke sector werken deze mensen en hoe ziet hun financiële situatie eruit? Hoofdstuk 3 vertaalt de uitkomsten van de enquête onder werkenden in een prognose van het extra aantal schuldhulpvragen als gevolg van de coronacrisis. Hierbij gaan we uit van verschillende scenario's die tezamen leiden tot een bandbreedte voor het verwachte extra aantal aanmeldingen per jaar. Ten slotte bespreekt hoofdstuk 4 de resultaten van de enquête die onder de NVVK-leden is uitgezet.

---

¹¹ De onderliggende CBS-data zijn [hier](#) te vinden.

2 Impact coronacrisis onder werkenden

Uit de enquête onder werkenden met een laag inkomen blijkt dat 26 procent van de totale steekproef te maken heeft gehad met een inkomensval tijdens corona. Van deze groep met een inkomensval kent 13 procent ook een terugval in het kunnen betalen van rekeningen. Deze risicogroep bestaat vrijwel alleen uit zelfstandigen en flexwerkers die werkzaam zijn in sectoren die getroffen zijn door corona.

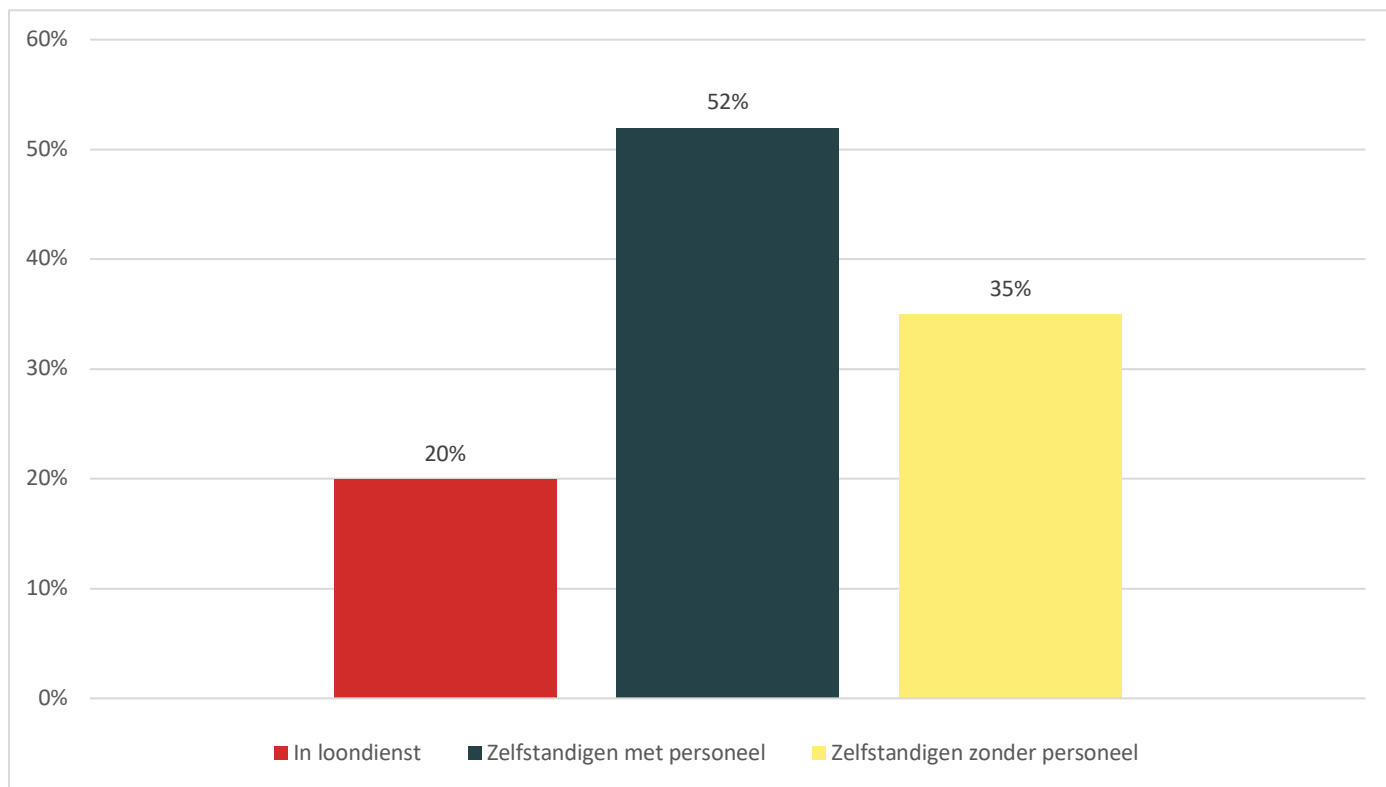
Dit hoofdstuk bespreekt de belangrijkste uitkomsten van de enquête die onder werkenden met een laag inkomen is uitgezet. Aan de hand van de enquêteresultaten kunnen we de groep met een verhoogd risico op schuldenproblematiek als gevolg van corona bepalen. Dit betreft werkenden die te maken hebben gehad met een substantiële inkomensval tijdens de coronacrisis én een terugval hebben in het kunnen betalen van rekeningen. Dit hoofdstuk gaat ook in op de kenmerken van deze groep.

2.1 Inkomensval en risico op problematische schulden

Circa 26 procent (126 van de 492 respondenten) van onze steekproef geeft aan vóór de coronacrisis een bruto jaarinkomen te hebben gehad dat minstens 5.000 euro hoger was dan het huidige jaarinkomen. Figuur 2.1 en Figuur 2.2 laten zien dat de inkomensterugval zich vooral voordoet onder zelfstandigen en in sectoren die getroffen zijn door de coronacrisis. Zo heeft 20 procent van de respondenten in loondienst te maken gehad met een inkomensval, terwijl dit percentage voor zelfstandigen met personeel (zmp'ers) en zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) respectievelijk 52 en 35 procent bedraagt. In de horeca en de cultuur, sport en recreatie zagen respectievelijk 34 en 37 procent van de werkenden een daling van hun inkomen; in de niet-getroffen sectoren ('Overige sectoren') lag dit met 12 procent beduidend lager.

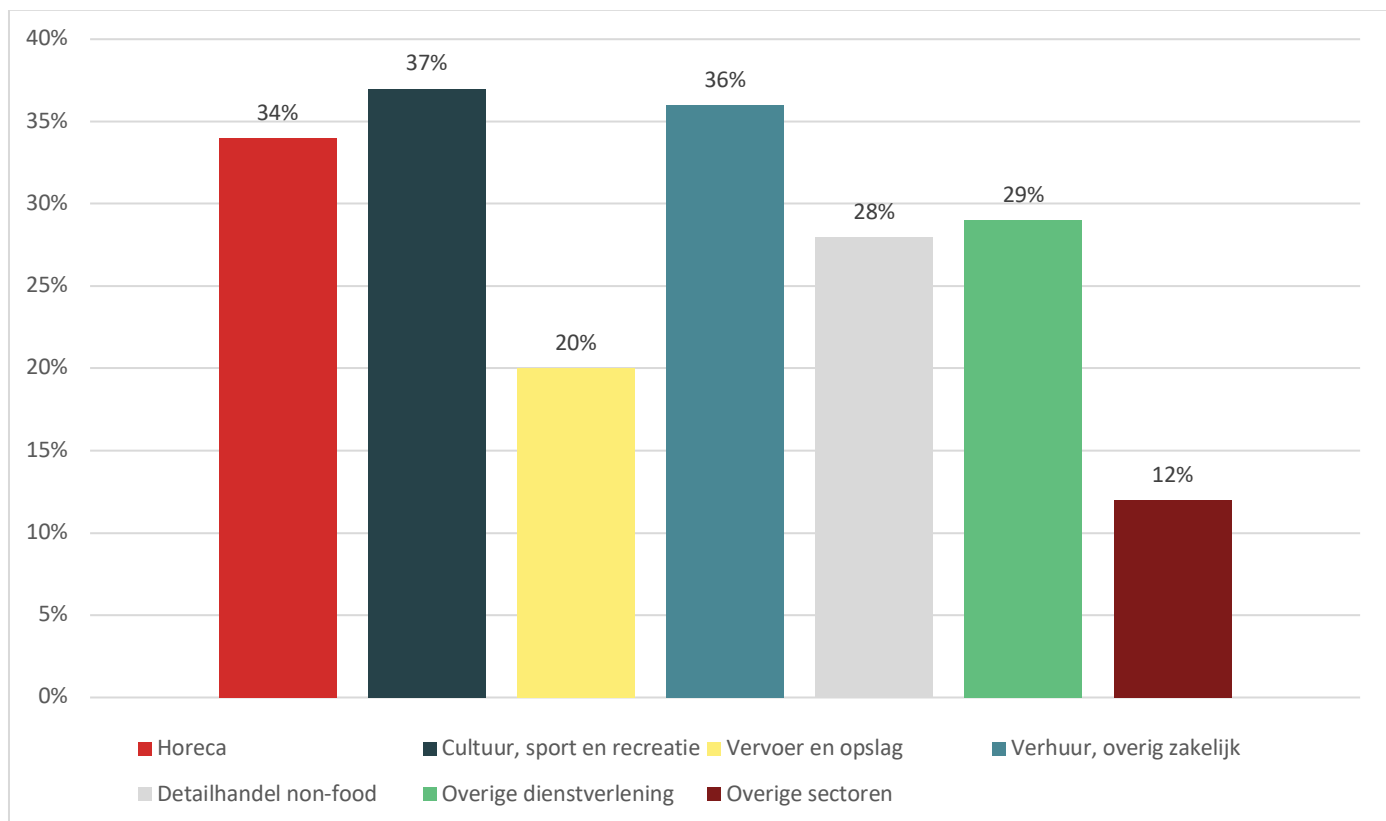

Figuur 2.1 Inkomensval komt vooral voor bij zelfstandigen

Bron: SEO Economisch Onderzoek. In de figuur zijn respondenten gecategoriseerd naar inkomensbron. De figuur geeft per groep weer welk percentage respondenten binnen de betreffende groep te maken heeft gehad met een inkomensval tijdens de coronacrisis.

Figuur 2.2 Inkomensval komt vooral voor in getroffen sectoren

Bron: SEO Economisch Onderzoek. In de figuur zijn respondenten gecategoriseerd naar bedrijfssector. De figuur geeft per sector weer welk percentage respondenten binnen de betreffende sector te maken heeft gehad met een inkomensval tijdens de coronacrisis.

Een inkomensterugval zegt op zichzelf niet alles over het risico op problematische schulden. Daarom is respondenten gevraagd of zij momenteel alle rekeningen kunnen betalen en hoe dit was vlak vóór de coronacrisis. Van de respondenten met een inkomensval geven er 16 aan (zo'n 13 procent) een terugval te hebben in het kunnen betalen van rekeningen. Dat wil zeggen: vóór de coronacrisis konden zij al hun rekeningen betalen maar nu niet meer.

De groep die zowel te maken heeft gehad met een inkomensterugval als met een terugval in het kunnen betalen van rekeningen, wordt in dit onderzoek gedefinieerd als 'risicogroep'. Deze groep vormt zo'n 3 procent van de totale steekproef. Het vervolg van dit hoofdstuk bespreekt de kenmerken van deze risicogroep. Wat is de dominante inkomensbron voor deze groep, wat zijn de persoonskenmerken van de personen die tot deze groep behoren en wat is hun financiële situatie? Bij de interpretatie hiervan dient rekening gehouden te worden met het feit dat de risicogroep binnen de steekproef uit slechts 16 personen bestaat, waardoor één observatie relatief veel gewicht heeft en daardoor mogelijk een vertekend beeld oplevert. Dit is de reden dat we voor alle gerapporteerde kenmerken ook kijken naar de groep die 'alleen' te maken heeft gehad met een inkomensval. Deze groep is namelijk een stuk omvangrijker (126 observaties). Daarnaast hangt de samenstelling van de risicogroep af van de precieze operationalisering ervan. Zo levert het formuleren van een andere voorwaarde om tot de risicogroep te behoren (bijvoorbeeld het hebben van schulden) een andere risicogroep op, zoals in het volgende hoofdstuk ook naar voren komt.

2.2 Wat is de arbeidssituatie van de risicogroep?

De risicogroep binnen de steekproef bestaat voor 69 procent uit zelfstandigen. Van de overige 31 procent heeft 80 procent een flexibel contract. Verder werkt 94 procent van de mensen uit de risicogroep in een getroffen sector. Deze ongewogen percentages komen deels tot stand doordat zelfstandigen en (in mindere mate) werknemers in loondienst in de getroffen sectoren oververtegenwoordigd zijn in onze steekproef. Toch is dat niet het hele verhaal: binnen onze steekproef werkt 33 procent als zelfstandige en 76 procent in een getroffen sector. Binnen deze groepen zijn er dus onevenredig veel respondenten met een verhoogd risico op schuldenproblematiek als gevolg van corona.

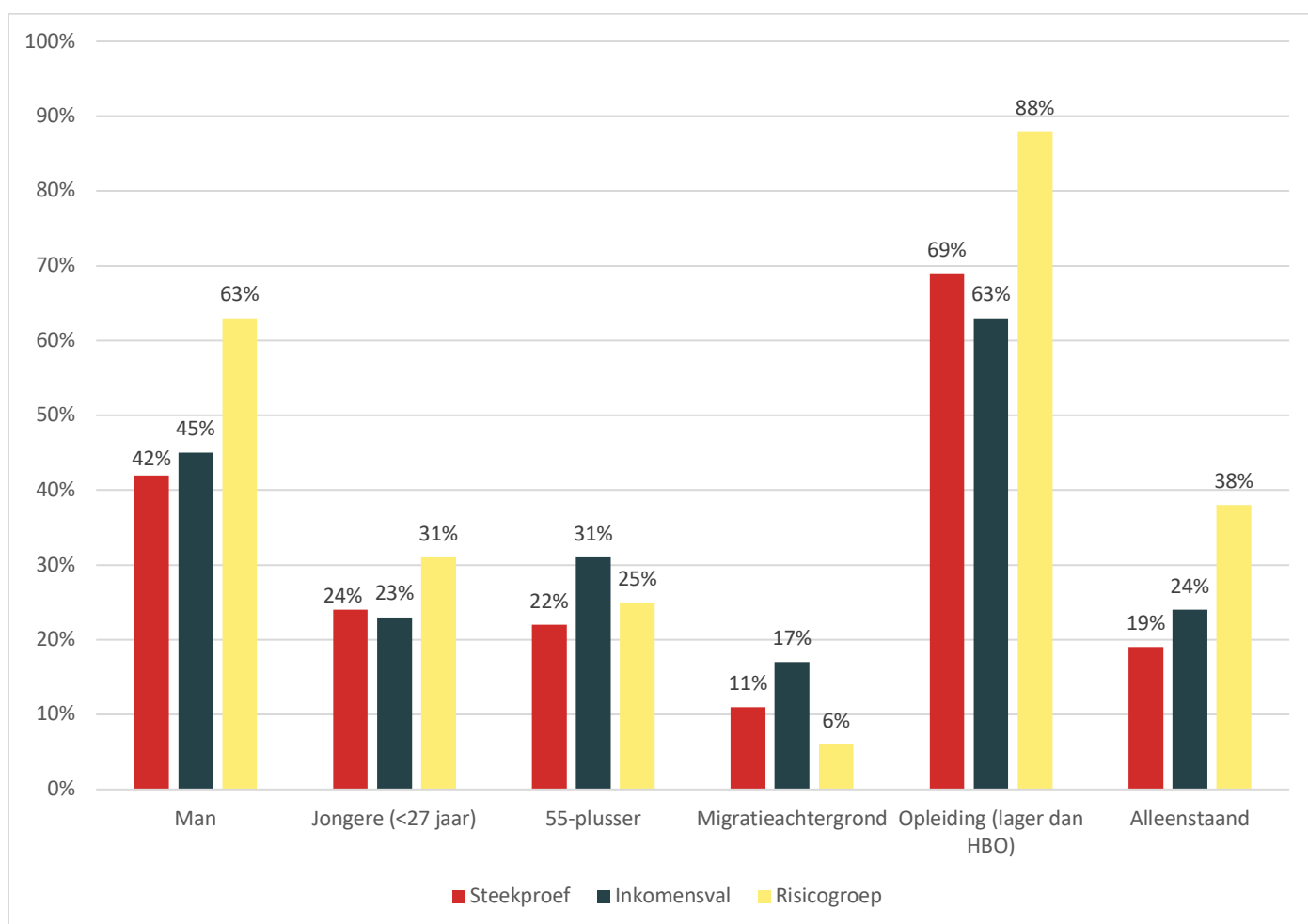
Uit Figuur D.1 in Bijlage D blijkt dat werkenden in de risicogroep (of hun werkgever) vaker gebruikmaakten van coronasteun dan de totale steekproef (60 om 18 procent). Respondenten met een inkomensval die verwachten na de coronacrisis niet meer te kunnen rondkomen, noemen de stopzetting van de coronasteun - inclusief het niet langer verlenen van uitstel van belastingbetaling - dan ook vaak als belangrijke reden hiervoor (zie Figuur D.2 in Bijlage D). Een andere veelgenoemde reden voor de verwachting niet meer te kunnen rondkomen, is de stopzetting van het uitstel van andere financiële verplichtingen. Bij laatstgenoemde gaat het bijvoorbeeld om de aflossing van een lening voor bedrijfskapitaal onder de Tozo-regeling.

Verder blijkt uit Figuur D.3 in Bijlage D dat de risicogroep tijdens de coronacrisis vaker een bedrijf beëindigd of opgericht heeft dan de totale steekproef. Dit hangt natuurlijk samen met het feit dat de risicogroep vooral uit zelfstandig ondernemers bestaat. Wat opvalt, is dat het verschil tussen de risicogroep en de totale steekproef groter is bij bedrijfsbeëindigingen dan bij oprichtingen. Dit kan een indicatie zijn van de financiële problemen binnen de risicogroep.

2.3 Welke mensen behoren tot de risicogroep?

Uit Figuur 2.3 blijkt dat onze risicogroep uit relatief meer alleenstaanden, mannen, lager opgeleiden en jongeren bestaat dan de totale steekproef. Voor alleenstaanden is het verschil het meest geprononceerd: het aandeel alleenstaanden in de risicogroep is twee keer zo groot als het aandeel alleenstaanden in de totale steekproef. Opvallend is dat de risicogroep geen groter aandeel mensen met een migratieachtergrond omvat dan de totale steekproef, terwijl dit normaliter wél als een groep gezien wordt met een vergroot risico op schuldenproblematiek. Een logische verklaring voor deze bevinding is dat we uitgaan van de *verandering* in het risico op problematische schulden als gevolg van de coronacrisis. Groepen die vóór corona al een verhoogd risico hadden, vallen dus niet per definitie in onze risicogroep. Dit verklaart waarschijnlijk ook waarom de samenhang tussen de samenstelling van onze risicogroep en andere risicofactoren als een jonge leeftijd of juist een relatief hoge leeftijd, relatief laag is.

Figuur 2.3 Mannen, jongeren, lager opgeleiden en alleenstaanden behoren relatief vaker tot de risicogroep

Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur geeft voor de totale steekproef (492 observaties), de groep met een inkomensval (126 observaties) en de risicogroep (16 observaties) weer welk percentage respondenten binnen deze groepen man, jongere, 55-plusser, lager opgeleid of alleenstaand is en welk percentage een migratieachtergrond heeft.

2.4 Welke financiële problemen spelen er?

Wanneer we inzoomen op de financiële situatie van de respondenten, zien we dat de risicogroep vaker te maken heeft met financiële problemen dan de totale steekproef. Figuur D.4 in Bijlage D laat zien dat de risicogroep vaker

dan de totale steekproef inteert op financiële reserves en dit minder dan vier maanden volhoudt, onvoldoende buffers heeft om vier maanden zonder inkomen uit werk te kunnen opvangen en een schuld heeft die groter dan 5.000 euro is. Voor al deze indicatoren die duiden op financiële problemen, zit er ongeveer een factor twee verschil tussen de risicogroep en de totale steekproef. Deze uitkomst is niet verrassend, aangezien de risicogroep gedefinieerd is aan de hand van indicatoren die ook duiden op financiële problemen.

Voor wat betreft de schulden binnen de risicogroep, geeft Figuur D.5 in Bijlage D voor verschillende typen schuldeisers weer welk aandeel van de risicogroep er een schuld heeft. Hieruit blijkt dat de Belastingdienst en zorgverzekeraars de voornaamste schuldeisers zijn. Dat de Belastingdienst naar voren komt als belangrijke schuldeiser, valt goed te rijmen met de eerdere bevinding dat mensen in de risicogroep relatief vaak gebruikmaakten van het uitstel van belastingbetaling gedurende de coronacrisis. Betalingsachterstanden bij zorgverzekeraars hangen vaak samen met betalingsproblemen op andere gebieden en worden daarom gezien als een goede indicator voor het hebben van problematische schulden.¹²

---

¹² Zie bijvoorbeeld [Roos et al. \(2021\)](#).

3 Gevolgen voor het beroep op schuldhulp

Uit de opschaling van de enquêteresultaten naar populatieniveau blijkt dat het aantal werkenden met problematische schulden als gevolg van een inkomensterugval tijdens de coronacrisis tussen de 3 en 20 procent ligt. Dit leidt naar verwachting tot minimaal 3.000 en maximaal 18.000 extra schuldhulpvragen.

Het vorige hoofdstuk bepaalde het aantal respondenten met een verhoogd risico op problematische schulden als gevolg van de coronacrisis. Dit hoofdstuk vertaalt deze risicogroep naar een verwachte toename van het aantal mensen met schuldenproblematiek binnen de gehele populatie werkenden met een laag inkomen. Deze vertaling vormt de basis voor de schatting van de verwachte toename van schuldhulpvragen als gevolg van inkomensverlies door corona.

3.1 Verwachte toename van schuldenproblematiek

Hoe vertalen de enquêteresultaten zich naar een verwachte toename van het aantal huishoudens met schuldenproblematiek? Bij de meest recente telling van het CBS waren er 614.000 huishoudens met schuldenproblematiek.¹³ Huishoudens worden door het CBS geregistreerd als een huishouden met problematische schulden als ten minste één persoon in het huishouden aan ten minste één van de volgende criteria voldoet:¹⁴

- Volgt een WSNP-traject.
- Volgt een bij BKR geregistreerd minnelijk traject.
- Heeft een bij BKR geregistreerde betalingsachterstand.
- Is in het Centraal Curatele- en Bewindregister (CCBR) opgenomen op grond van verkwisting en/of problematische schulden.
- Heeft ten minste zes maanden de zorgpremie niet betaald.
- Heeft een betalingsachterstand van een Wet Mulder-boete bij het CJIB waarvan de tweede aanmaning ten minste twee maanden openstaat, of bevindt zich al in een ernstigere wanbetalersfase. Daarnaast moet het openstaande bedrag minimaal 50 euro zijn.
- Heeft langer dan 27 maanden een toeslagschuld van minimaal 50 euro openstaan bij de Belastingdienst.
- Heeft langer dan 15 maanden een schuld van minimaal 50 euro voor overige belastingaanslagen openstaan bij de Belastingdienst.
- Heeft een belastingschuld die in de 12 maanden voor het peilmoment oninbaar is gebleken.
- Heeft een betalingsachterstand bij DUO van drie maanden of langer en van minimaal 270 euro.

Deze door het CBS gehanteerde operationalisering van problematische schulden is dus deels gebaseerd op het niet (meer) kunnen betalen van rekeningen. In die zin sluit de manier waarop in het vorige hoofdstuk de risicogroep gedefinieerd is, goed aan bij de definitie die het CBS hanteert.

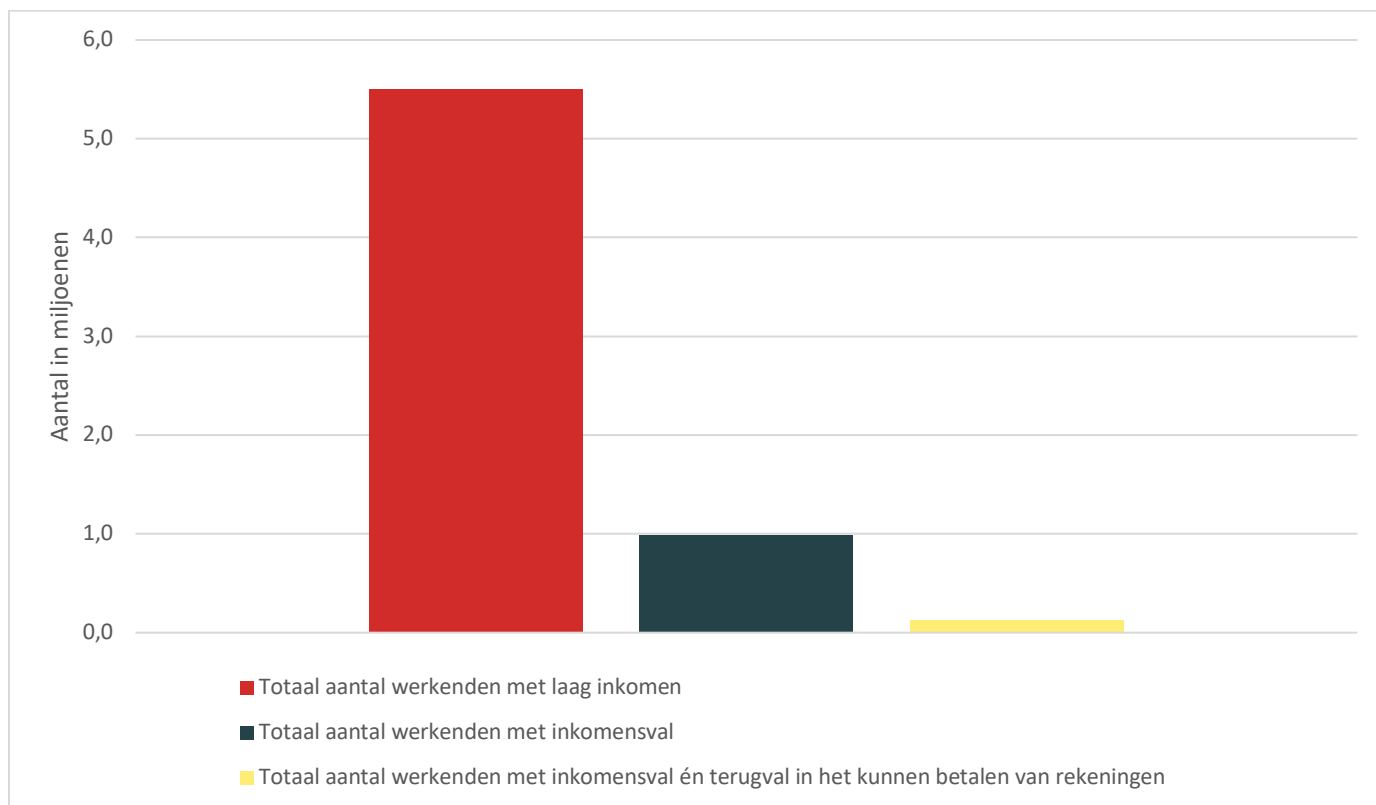
Voor de vertaling van steekproefniveau naar populatieniveau is weging van de enquêteresultaten nodig, omdat sommige groepen werkenden oververtegenwoordigd zijn in de steekproef. Toepassing van deze weging geeft aan dat naar verwachting 18 procent van de totale werkzame bevolking met een relatief laag inkomen te maken heeft

¹³ Peildatum 1 oktober 2020.

¹⁴ Zie ook [hier](#). Posthumus et al. (2019) beschrijft de aanpak die het CBS hanteert om huishoudens met geregistreerde problematische schulden te definiëren.

gehad met een inkomensval en 2,4 procent met zowel een inkomensval als een terugval in het kunnen betalen van rekeningen. Gegeven dat de totale populatie werkenden met een relatief laag inkomen uit 5,5 miljoen personen bestaat, komt dit neer op een totaal van 990.000 werkenden met een inkomensval en 130.000 werkenden die tot de risicogroep behoren. Figuur 3.1 geeft deze aantallen op populatieniveau weer.

Figuur 3.1 Het aantal werkenden in de risicogroep maakt een beperkt deel uit van de totale populatie

Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur toont het totale aantal werkenden met een relatief laag inkomen binnen de Nederlandse beroepsbevolking, het aantal personen binnen deze groep met een inkomensval tijdens de coronacrisis en het aantal mensen binnen deze groep met zowel een inkomensval als een terugval in het kunnen betalen van rekeningen.

Als de totale risicogroep van 130.000 werkenden in de problematische schulden terechtkomt, betreft het een stijging van het aantal huishoudens met schuldenproblematiek van 20 procent.¹⁵ Dit percentage kan gezien worden als een bovengrens voor de toename van het aantal mensen met problematische schulden. De reden hiervoor is dat we de huidige schuldsituatie van respondenten niet als risicofactor hebben meegenomen, terwijl die wél door het CBS gebruikt wordt als criterium om schuldenproblematiek te identificeren. Wanneer we het hebben van (hoge) schulden – specifiek meer dan 5.000 euro – wél als criterium opnemen voor een verhoogd risico op schuldenproblematiek, behoren nog maar 17.000 werkenden met een laag inkomen tot de risicogroep. Het gaat dan om een toename van het aantal huishoudens met schuldenproblematiek met 3 procent. Dit kan gezien worden als een ondergrens voor de toename van het aantal werkenden met problematische schulden. De definitie die het CBS hanteert voor het hebben van problematische schulden is namelijk minder beperkend.

¹⁵ Hierbij gaan we ervan uit dat de nieuwe instromers in problematische schulden niet tot een huishouden behoren waar al een andere persoon is met problematische schulden.

3.2 Verwachte toename van schuldhulpvragen

Aan de hand van de berekende onder- en bovengrens voor de geschatte groei in het aantal huishoudens met problematische schulden, kan ook een schatting gemaakt worden van de toename van het aantal schuldhulpvragen als gevolg van de coronacrisis. De NVVK rapporteerde in 2019 89.152 hulpvragen.¹⁶ Als de nieuwe instromers in problematische schulden in dezelfde verhouding een beroep doen op schuldhulpverlening als de bestaande hulpvragers, gaat het om een verwachte stijging van het aantal hulpvragen tussen de pakweg 3.000 (3 procent) en 18.000 (20 procent).

Bij deze schatting is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Ten eerste zullen niet alle hulpvragers zich op hetzelfde moment melden bij de schuldhulpverlening. Uit een enquête onder NVVK-leden (zie volgend hoofdstuk) blijkt dat de meeste schuldhulpverleners de komende één à twee jaar of de komende drie à vier jaar nog extra aanmeldingen verwachten. Als de groei in schuldhulpvragen zich concentreert in de komende twee jaar, zou het gaan om tussen de 1.500 en 9.000 extra hulpvragen per jaar. Als de toename zich uitsmeert over de komende vier jaar, betreft het tussen de 750 en 4.500 extra hulpvragen op jaarbasis. Ten tweede bestaat de verwachte nieuwe instroom grotendeels uit een specifieke groep werkenden, namelijk zelfstandig ondernemers. Uit gesprekken met diverse experts (zie Bijlage C) komt duidelijk naar voren dat dit een groep is die minder snel geneigd is aan te kloppen bij de schuldhulpverlening dan andere mensen met problematische schulden. Ten slotte is de schatting van het extra aantal schuldhulpvragen alleen gebaseerd op mensen die tijdens de coronacrisis te maken hebben gehad met inkomensverlies. Mensen die na de lockdowns mogelijk weer in beeld komen bij de schuldhulpverlening of die hard getroffen worden door de huidige inflatie, zijn in deze berekening niet meegenomen.

---

¹⁶ We gaan hier uit van het laatste jaar vóór corona, omdat het aantal hulpvragen in 2020 en 2021 verstoord is doordat de contactbeperkende maatregelen ervoor gezorgd hebben dat sommige mensen niet in beeld zijn gekomen bij de schuldhulpverlening.

4 Het beeld van schuldhulpverleners

Uit een enquête waaraan 17 NVVK-leden hebben deelgenomen, blijkt dat schuldhulpverleners extra aanmeldingen voor schuldhulp verwachten als gevolg van inkomstenverlies door corona. Zij verwachten dat deze toename beperkt blijft tot minder dan 50 procent van het huidige aantal aanmeldingen.

Onder NVVK-leden is een enquête uitgezet met vragen over de gevolgen van de coronacrisis voor het aantal aanmeldingen voor schuldhulpverlening. Ook hebben zij vragen beantwoord over hun toekomstverwachting in relatie tot de gevolgen van corona. In totaal hebben 17 leden deelgenomen. Eerst bespreken we de antwoorden op de vragen over de gevolgen van corona en daarna gaan we in op de uitkomsten van de vragen die betrekking hebben op de toekomstvisie van schuldhulpverleners. Deze *expert view* is een aanvulling op de uitkomsten van de uitvraag onder het panel van werkenden en plaatst de daaruit volgende prognose van het extra aantal hulpvragen in een breder perspectief.

4.1 Gevolgen van de coronacrisis volgens schuldhulpverleners

Allereerst is respondenten gevraagd naar de gevolgen van de coronacrisis voor de aanmeldingen voor schuldhulpverlening en schuldenbewind die zij recentelijk ontvangen hebben.¹⁷ Figuur 4.1 geeft de resultaten van deze vraag weer. Drie van de 17 deelnemende schuldhulpverleners geven aan dat er bij geen enkele aanmelding een vermoeden is dat de coronacrisis een rol speelt. Daar staat tegenover dat vier respondenten bij ten minste de helft van alle aanmeldingen vermoeden dat er een verband is met de coronacrisis. De meerderheid van de schuldhulpverleners (negen respondenten) vermoedt dat maximaal 25 procent van de recente aanmeldingen verband houdt met corona.

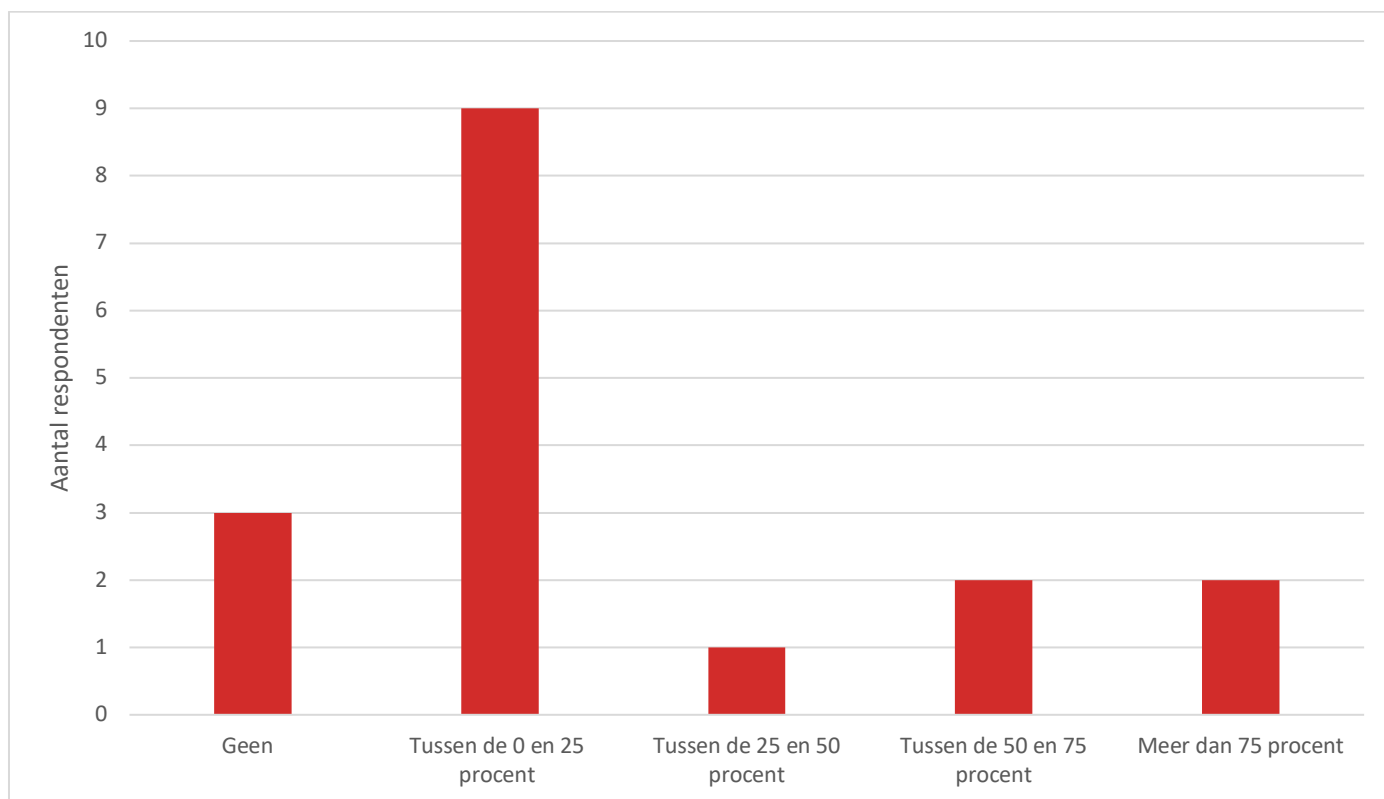
Daarnaast geven de meeste respondenten (14 van de 17) aan dat binnen deze 'coronadoelgroep' mensen met een inkomensval dominant zijn. Slechts een kleine minderheid (de overige drie respondenten) geeft aan dat er meer aanmeldingen zijn van mensen die in de lockdownperiode niet in beeld zijn gekomen dan van mensen die minder inkomsten hadden. Verder noemen acht respondenten mensen in loondienst als belangrijkste subgroep binnen de groep mensen met een inkomensval als gevolg van de coronacrisis. De overige negen respondenten zien zzp'ers als voornaamste groep die door een verlies aan inkomsten zich melden met een schuldhulpvraag.

---

¹⁷ Specifiek is gevraagd naar de aanmeldingen in de maand februari 2022.

Figuur 4.1 De meerderheid van de schuldhulpverleners vermoedt dat maximaal 25 procent van de recente aanmeldingen verband houdt met corona

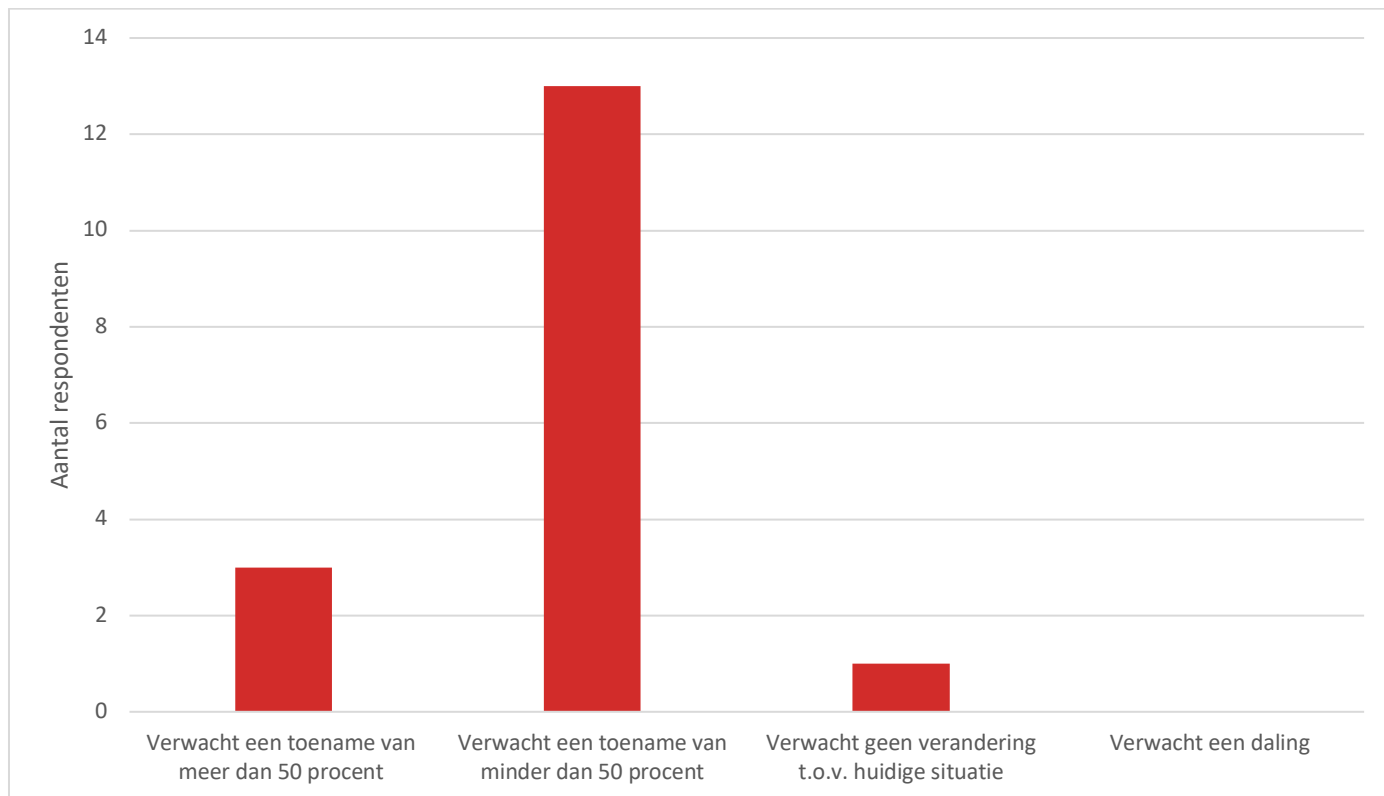
Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur toont per antwoordmogelijkheid het aantal respondenten.

4.2 Toekomstverwachting van schuldhulpverleners

Voor wat betreft de toekomstverwachting in relatie tot het (voorlopige) einde van de coronapandemie, is er een duidelijke consensus onder schuldhulpverleners. Van de 17 respondenten verwachten er 13 (circa 80 procent) dat de toename in het aantal aanmeldingen ná corona minder dan 50 procent zal bedragen; zie Figuur 4.2. Dit komt overeen met onze prognose in het vorige hoofdstuk van de toename van het aantal schuldhulpvragen, die ook (ruim) onder de 50 procent ligt. Verder verwachten drie respondenten een stijging van meer dan 50 procent en slechts één verwacht geen verandering ten opzichte van de huidige situatie. Geen enkele respondent gaat ervan uit dat het aantal schuldhulpvragen zal afnemen als de coronacrisis ten einde is. Voor de extra aanmeldingen in de nabije toekomst geldt dat de meerderheid van de respondenten (negen van de 17) deze vooral verwacht uit de hoek van mensen met dalende inkomsten. De overige zeven respondenten zien mensen die tijdens de lockdowns niet in beeld zijn gekomen als voornaamste bron voor de toekomstige instroom.

Verder geven zes respondenten aan dat ze de stopzetting van de coronasteun vanuit de overheid als belangrijkste reden zien voor de verwachte groei in het aantal aanmeldingen en noemen vier respondenten de stopzetting van het uitstel van belastingbetaling als belangrijkste reden. De overige zes schuldhulpverleners zien andere, niet-coronagerelateerde factoren (bijvoorbeeld de stijgende energieprijzen) als belangrijkste oorzaak voor de verwachte stijging in het aantal aanmeldingen. Deze bevinding helpt om onze prognose van de toename van het aantal schuldhulpvragen in een breder perspectief te plaatsen. Onze schatting is namelijk volledig gebaseerd op de gevolgen van de coronacrisis. En hoewel schuldhulpverleners aangeven dat dit een belangrijke bron lijkt te zijn voor de nieuwe instroom in de nabije toekomst, spelen er momenteel ook andere macro-economische ontwikkelingen die vermoedelijk een effect hebben op het aantal mensen dat aanklopt voor schuldhulpverlening of schuldenbewind.

Figuur 4.2 De meerderheid van schuldhulpverleners verwacht een toename in het aantal aanmeldingen van minder dan 50 procent

Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur toont per antwoordmogelijkheid het aantal respondenten.

Literatuur

Adema, Y. et al. (2021). Economische analyse steunpakket 2020, CPB Notitie, Den Haag: Centraal Planbureau.

CBS (2020). Schuldenproblematiek in beeld. Huishoudens met geregistreerde problematische schulden 2015-2018, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Van Horssen, C. & Kunkel, D. (2020). Financieel kwetsbaar. Literatuuronderzoek naar groepen in een financieel kwetsbare positie, Den Haag: Wijzer in Geldzaken en Nibud.

NVVK (2019). Jaarverslag 2019, Utrecht: NVVK Vereniging voor schuldhulpverlening & sociaal bankieren.

NVVK (2020). Jaarverslag 2020, Utrecht: NVVK Vereniging voor schuldhulpverlening & sociaal bankieren.

Posthumus, H., Doove, S., Ströfer S., Van Andel, W. (2019). Verkenning geregistreerde problematische schulden, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Roos, A.-F., Diepstraten, M., & Douven, R. (2021). When Financials Get Tough, Life Gets Rough?: Problematic Debts and Ill Health, CPB Discussion Paper, Den Haag: Centraal Planbureau.

Schulenberg, R. (2022). Ontwikkeling van het arbeidsinkomen tijdens corona, CPB coronapublicatie, Den Haag: Centraal Planbureau.

UWV (2020). Arbeidsmarktinformatie, 7 mei 2020, Amsterdam: UWV.

Bijlage A Enquête onder werkenden

Aanpak

De enquête onder werkenden is uitgezet via PanelClix, een leverancier van een online panel met circa 100.000 actieve leden. Hierbij is gekozen voor een gerichte benadering, waardoor sommige groepen werkenden oververtegenwoordigd zijn; onze steekproef is dus geen aselechte trekking uit de gehele populatie. Voor alle respondenten gold het criterium dat zij een relatief laag inkomen moesten hebben - tot 3.500 euro bruto per maand voor werkenden in loondienst en tot 45.000 euro per jaar voor zelfstandigen. Daarnaast is de uitvraag initieel alleen verstuurd naar zelfstandigen die werkzaam zijn in een getroffen sector. Om de steekproef verder aan te vullen, is de enquête later ook uitgezet onder werknemers in loondienst in een getroffen sector en onder werkenden (zelfstandigen én mensen in loondienst) in niet-getroffen sectoren. Het resultaat van deze aanpak is dat zelfstandigen en (in mindere mate) werknemers in loondienst in getroffen sectoren oververtegenwoordigd zijn in onze steekproef.

Uiteindelijk bestaat de steekproef uit 500 respondenten, waarvan er acht respondenten directeur-groootaandeelhouder zijn. Deze acht respondenten maken geen deel uit van ons analysebestand, omdat het hier een zeer kleine groep betreft. De enquête is uitgezet in de periode 11 maart 2022 t/m 31 maart 2022. Alle enquêteresultaten zijn geanonimiseerd, dat wil zeggen dat antwoorden op persoonsniveau voor de onderzoekers niet te herleiden zijn naar specifieke individuen.

Vragenlijst

De uitvraag bestaat uit in totaal 27 vragen over persoonskenmerken - leeftijd, huishoudsituatie en migratieachtergrond - en de persoonlijke financiën vóór, tijdens en ná de coronacrisis. Voor enkele persoonskenmerken waarover geen vraag gesteld is in de enquête, kon gebruik worden gemaakt van de gegevens die Panelclix verzameld heeft over het online panel. Het gaat dan om geslacht en opleidingsniveau. Alle vragen zijn gesloten en, op de eerste na, multiple choice. Hieronder zijn deze vragen weergegeven, waarbij omwille van de leesbaarheid de keuzemogelijkheden niet vermeld staan. Deze zijn op aanvraag beschikbaar.¹⁸

Persoonskenmerken

1. Wat is uw leeftijd?
2. Wat is uw huishoudsituatie?
3. Heeft u een migratieachtergrond?

Huidige financiële situatie

4. Wat is uw belangrijkste inkomensbron?
5. Welk type werkverband heeft u? (alleen voor werknemers in loondienst)
6. In welke sector bent u werkzaam?
7. Heeft u tijdens de coronacrisis een bedrijf beëindigd?
8. Bent u tijdens de coronacrisis een bedrijf gestart?
9. Hoe hoog is uw gemiddelde bruto maandinkomen? (alleen voor werknemers in loondienst)
10. Hoe hoog is uw gemiddelde bruto jaarinkomen (na aftrek van bedrijfskosten)?
11. Hoe hoog is het gemiddelde netto maandinkomen van uw partner? (alleen voor respondenten met partner)
12. Heeft u voldoende geld achter de hand om vier maanden zonder inkomen uit werk te kunnen opvangen?
13. Teert u momenteel in op uw financiële reserves en zo ja, hoelang verwacht u dit vol te kunnen houden?
14. Op welke soort financiële reserves teert u in (meerdere antwoorden mogelijk)?
15. Kunt u momenteel rondkomen?

¹⁸ Contactpersoon: Remco van Eijkel, r.vaneijkel@seo.nl.

16. Kunt u momenteel al uw rekeningen betalen?
17. Heeft u momenteel schulden en zo ja, bij welke partij(en) heeft u schulden (meerdere antwoorden mogelijk)?
N.B. Bij deze vraag laten we hypotheekschulden buiten beschouwing.
18. Hoe hoog is uw huidige schuld in totaal?
N.B. Bij deze vraag laten we hypotheekschulden buiten beschouwing.
19. Maakt uw werkgever gebruik van de corona-steunregelingen vanuit de overheid om uw loon te kunnen betalen? Specifiek gaat het hier om de Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor behoud van werkgelegenheid (NOW). (alleen voor werknemers in loondienst)
20. Maakt u gebruik van de corona-steunregelingen vanuit de overheid (meerdere antwoorden mogelijk)? (alleen voor zelfstandigen)

Financiële situatie vóór de coronacrisis

21. Was uw bruto maandinkomen vlak vóór de uitbraak van de coronacrisis hoger dan uw huidige inkomen?
22. Was uw bruto jaarinkomen vlak vóór de uitbraak van de coronacrisis hoger dan uw huidige inkomen?
23. Kon u vlak vóór de uitbraak van de coronacrisis rondkomen?
24. Kon u vlak vóór de uitbraak van de coronacrisis al uw rekeningen betalen?

Verwachte financiële situatie ná de coronacrisis

25. Verwacht u dat u kunt rondkomen als de coronacrisis ten einde is?
26. Waardoor zult u na de coronacrisis naar verwachting moeilijk kunnen rondkomen (meerdere antwoorden mogelijk)? (alleen als respondent verwacht moeilijk rond te komen na corona)
27. Verwacht u al uw rekeningen te kunnen betalen als de coronacrisis ten einde is?

Vertaling naar populatieniveau

Omdat onze steekproef geen aselechte steekproef uit de gehele populatie is, dienen de enquêteresultaten gewogen te worden om te komen tot uitkomsten die gelden voor de gehele bevolking werkenden met een relatief laag inkomen. Bij deze vertaling naar populatieniveau krijgen groepen die oververtegenwoordigd zijn een kleiner gewicht dan groepen die ondervertegenwoordigd zijn. De gewichten worden geconstrueerd aan de hand van CBS-data over het totaal aantal werkenden met een relatief laag inkomen per inkomensbron en bedrijfstak¹⁹. Om tot een gemiddelde op populatieniveau te komen – bijvoorbeeld het percentage mensen binnen de populatie met een inkomensval – worden de waarden op individueel niveau vermenigvuldigd met het gewicht van de groep waartoe de respondent behoort. Deze gewichten zijn te vinden in Tabel A.2. Hieruit valt op te maken dat de antwoorden van iemand die in loondienst in de horeca werkt, ruim drie keer zo zwaar wegen als de antwoorden van een zzp'er in dezelfde branche (0,53 om 0,16) bij de vertaling van enquêteresultaten naar populatieniveau.

¹⁹ De onderliggende CBS-data zijn [hier](#) te vinden. Technisch gezien zijn de gewichten per deelpopulatie gelijk aan de inverse van de kans dat een persoon uit de betreffende deelpopulatie geselecteerd wordt voor de steekproef. Een voorbeeld: de totale populatie werkenden met een relatief laag inkomen bestaat uit ongeveer 5,5 miljoen mensen. Hiervan zijn 25.000 zzp'ers actief in de horeca. In de steekproef van in totaal 492 respondenten zitten 14 zzp'ers die werkzaam zijn in de horeca. De kans dat een persoon die als zzp'er werkzaam is in de horeca, wordt opgenomen in onze steekproef is dus $14/25.000 = 0,00056$; de inverse hiervan is 1.785,71. In Tabel A.2 is dit gewicht vermenigvuldigd met de kans dat een willekeurig persoon uit de populatie in de steekproef terechtkomt ($492/5.000.0000$), waardoor het gemiddelde gewicht binnen de steekproef op één uitkomt.

Tabel A.2 Gewichten per inkomensbron en per sector

	Horeca	Cultuur, sport en recreatie	Vervoer en opslag	Verhuur, overige zakelijke diensten	Detailhandel non-food	Overige dienstverlening	Overige sectoren
In loondienst	0,53	0,29	0,25	7,08	0,30	1,04	2,86
Zelfstandigen met personeel	0,35	0,30	0,09	0,55	0,11	0,94	5,73
Zelfstandigen zonder personeel	0,16	0,13	0,21	3,89	0,06	0,66	2,08

Bron: SEO Economisch Onderzoek.

Bijlage B Uitvraag onder schuldhulpverleners

Aanpak

Voor de enquête met vragen aan schuldhulpverleners zijn NWK-leden benaderd via een e-mailbericht van de NWK zelf. De enquête is uitgezet in de periode 4 april 2022 t/m 15 april 2022. Ook deze uitvraag betreft enkel gesloten vragen.

Vragenlijst

Hieronder is de gehele vragenlijst weergegeven, waarbij de antwoordmogelijkheden omwille van de leesbaarheid weer achterwege zijn gelaten.

1. Voor welke organisatie werkt u?
2. Bij hoeveel procent van de aanmeldingen voor schuldhulpverlening die u in februari 2022 heeft ontvangen, vermoedt u een verband met de gevolgen van de coronacrisis?
3. Gaat het binnen deze 'coronadoelgroep' vooral om mensen die door de gevolgen van de coronacrisis minder inkomsten hadden, of ziet u ook aanmeldingen van mensen die in de lockdownperiode niet in beeld zijn gekomen en daardoor verder in de problemen zijn gekomen?
4. In welke groepen waren er relatief veel mensen die door de coronacrisis minder inkomsten hadden? Rangschik deze groepen in volgorde van belang (meest naar minst).
5. Verwacht u een toename van het aantal aanmeldingen als de coronacrisis ten einde is?
6. Gaat het binnen deze groep uitsluitend om mensen die door de gevolgen van de coronacrisis minder inkomsten hadden, of verwacht u ook extra aanmeldingen van mensen die in de lockdownperiode niet in beeld zijn gekomen en daardoor verder in de problemen zijn gekomen?
7. Waarom verwacht u een toename van het aantal aanmeldingen als de coronacrisis ten einde is? Rangschik ze in volgorde van belang (meest naar minst).
8. Hoelang verwacht u dat het nog duurt voor de situatie weer vergelijkbaar is met de periode voorafgaand aan de coronacrisis?

Bijlage C Gesprekspartners

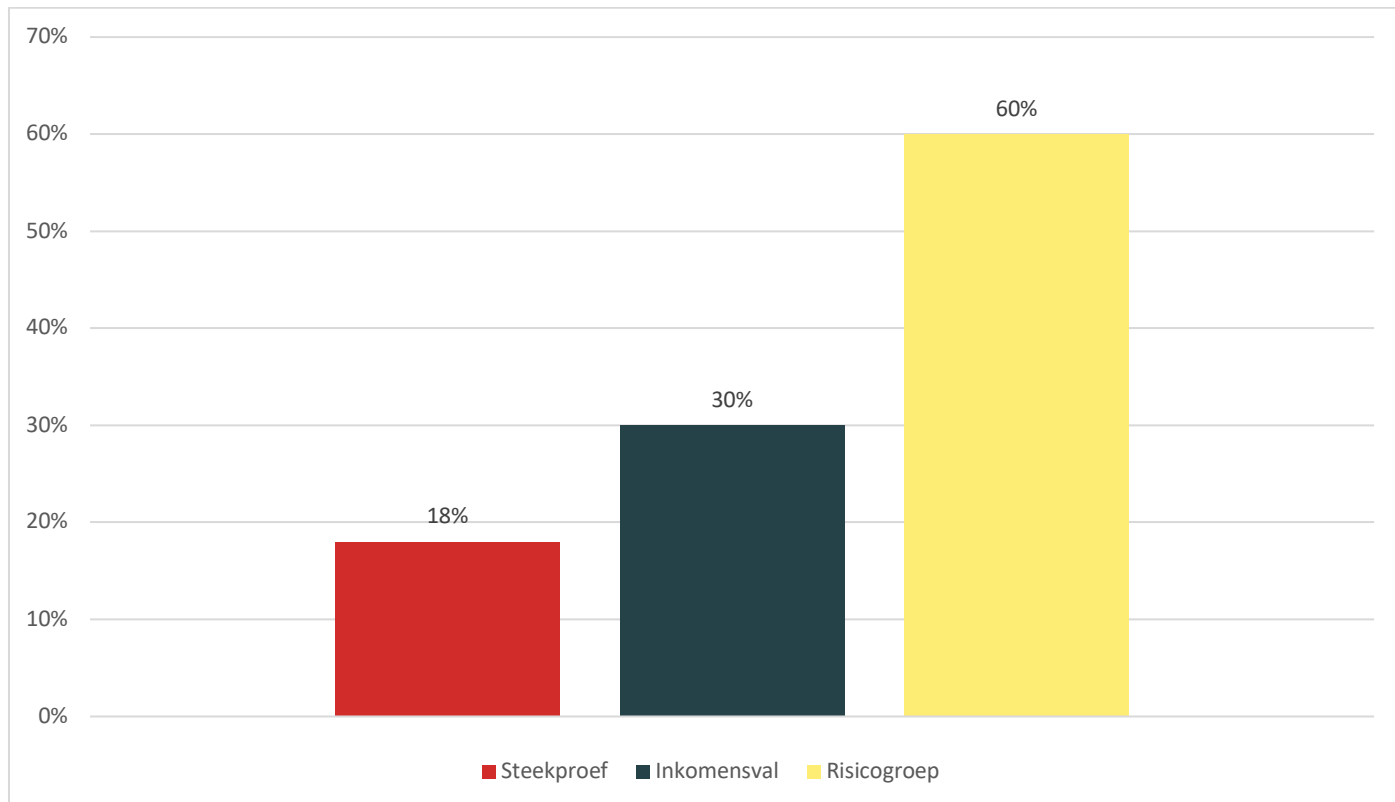
Tijdens het onderzoek hebben wij gesproken met enkele experts op het vlak van schuldenproblematiek (in relatie tot de coronacrisis). Het gaat om de volgende personen:

- Frank Alfrink (ZZP Nederland)
- Geert van Dijk (NVVK)
- Silke Eltink (ROZ Groep)
- Cora van Horsen (Nibud)
- Saskia Schrijver (NVVK)
- Marieke van der Veen (NVVK)
- Ton Veldhuizen (ROZ Groep)

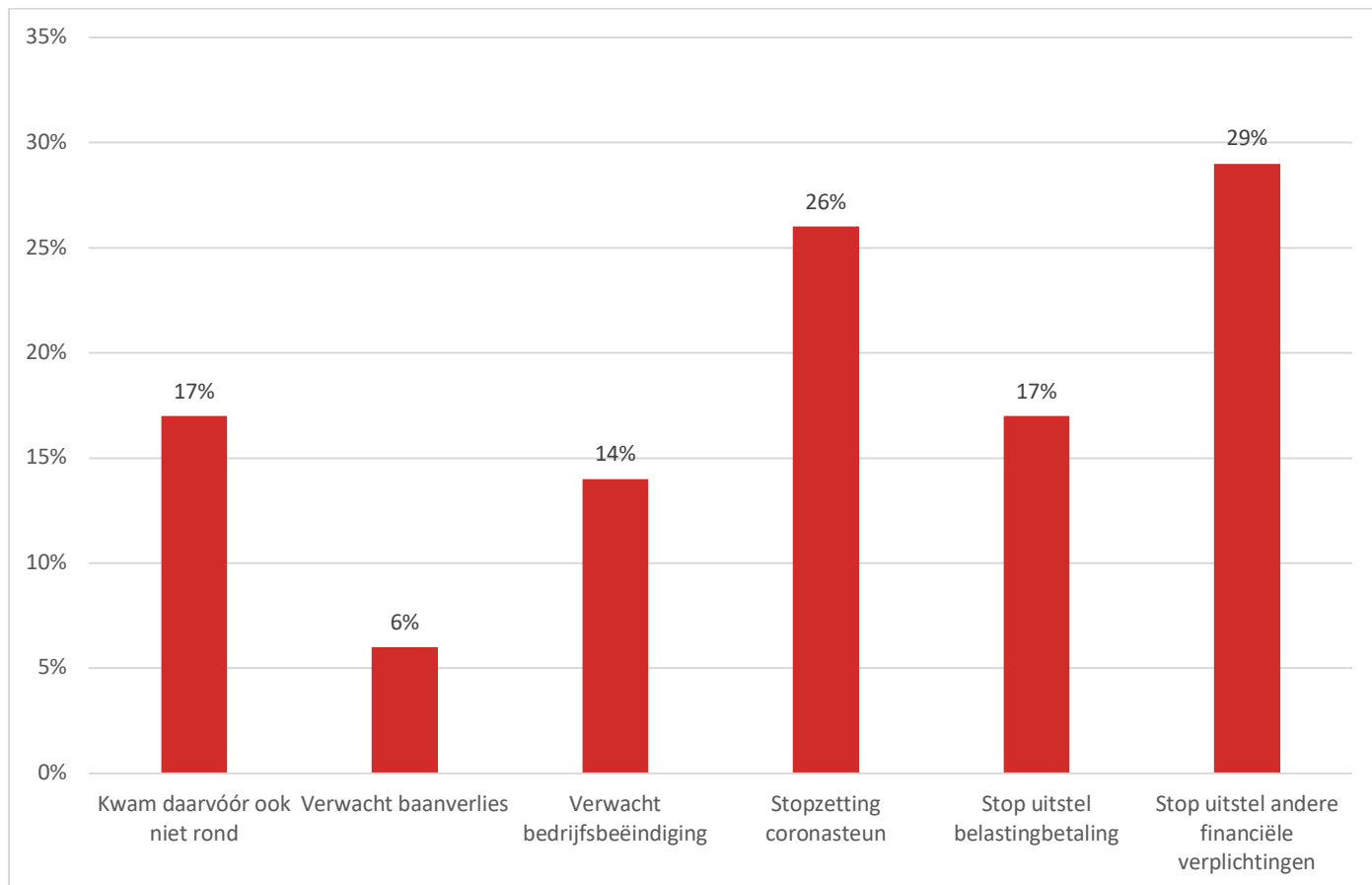
Bijlage D Figuren

Figuur D.1 Van de risicogroep gebruikte een groter deel coronasteun dan van de totale steekproef

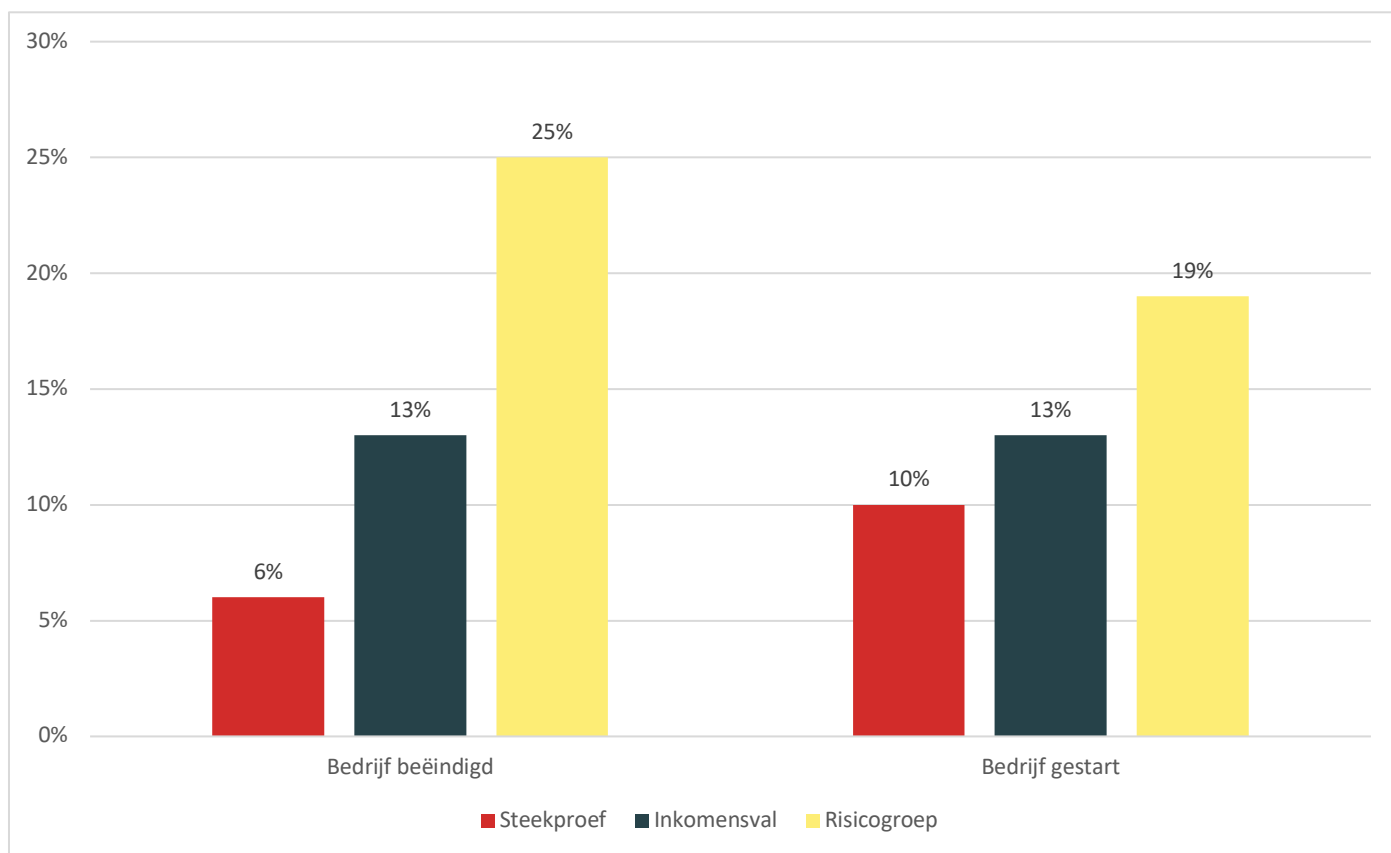
Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur geeft voor de totale steekproef (492 observaties), de groep met een inkomensval (126 observaties) en de risicogroep (16 observaties) weer welk percentage respondenten binnen deze groepen gebruikmaakte van coronasteun.

Figuur D.2 Stopzetting van coronasteun en uitstel van financiële verplichtingen zijn veelgenoemde redenen waarom mensen verwachten niet meer te kunnen rondkomen

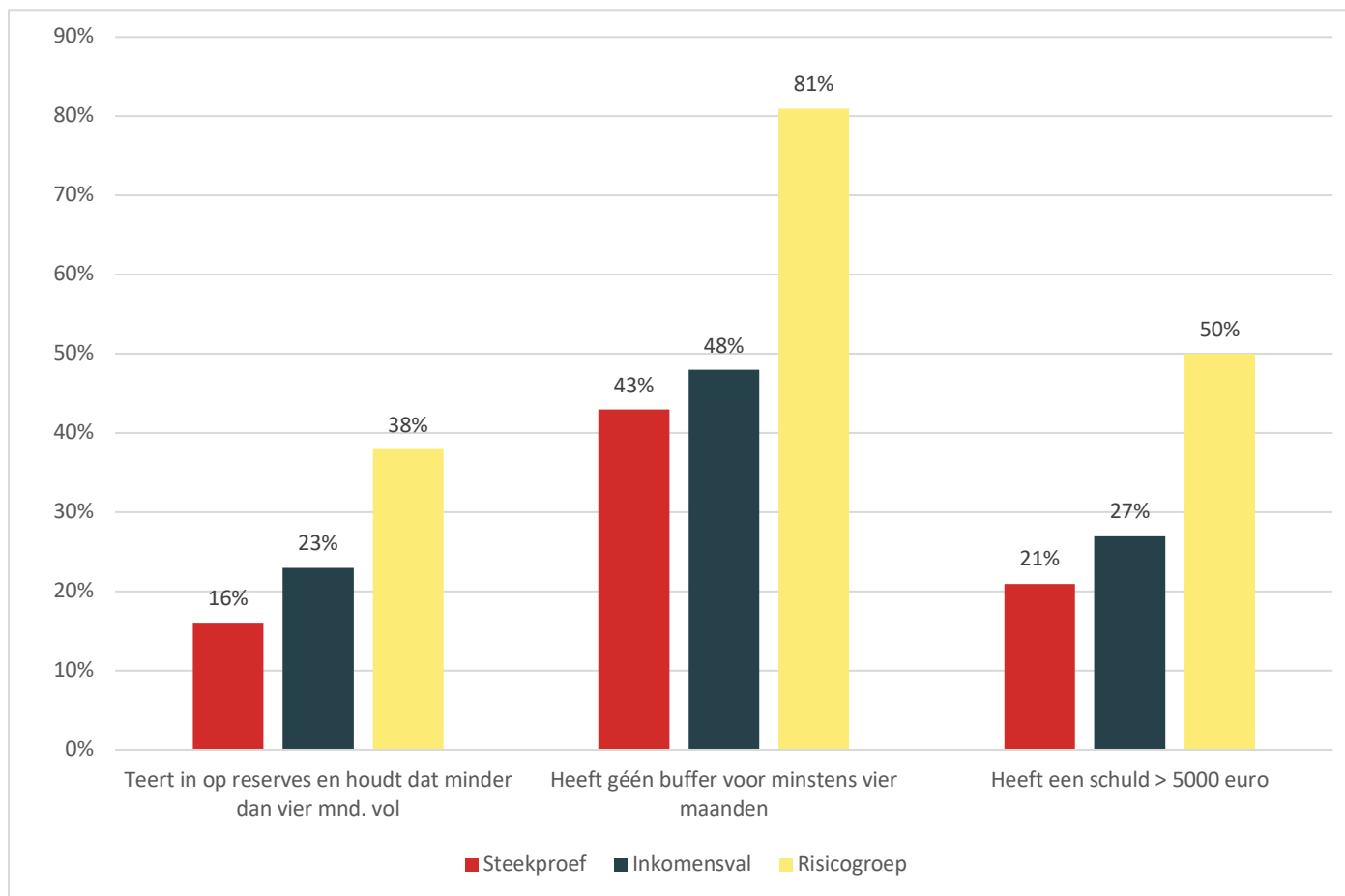
Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur toont voor respondenten met een inkomensval die verwachten niet meer rond te kunnen komen, welke redenen genoemd worden voor het niet meer kunnen rondkomen. Voorbeeld: 17 procent van deze groep gaf aan vóór corona ook al niet te kunnen rondkomen. De percentages tellen op tot boven de 100 procent, omdat respondenten meerdere redenen konden opgeven.

Figuur D.3 De risicogroep kent meer bedrijfsbeëindigingen en -oprichtingen dan de totale steekproef

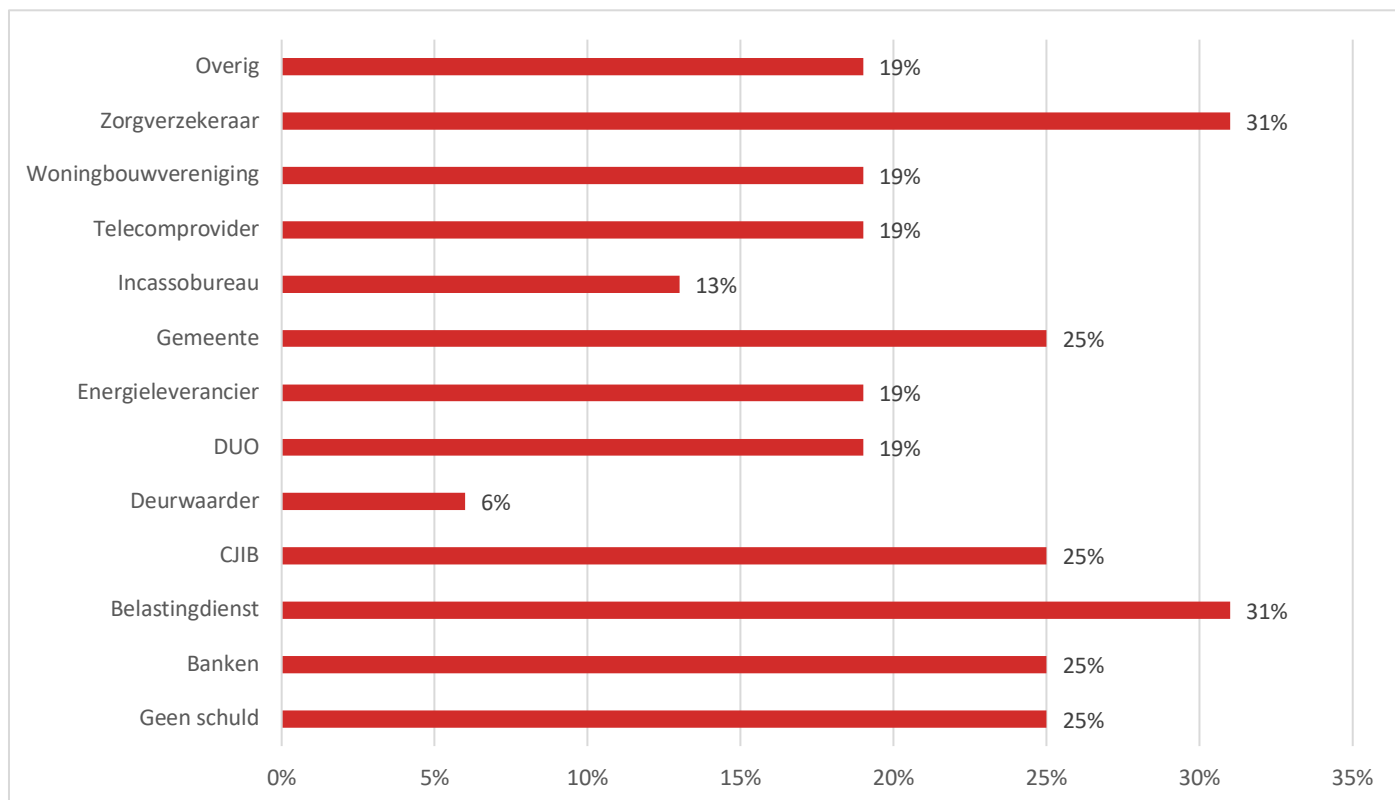
Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur geeft voor de totale steekproef (492 observaties), de groep met een inkomensval (126 observaties) en de risicogroep (16 observaties) weer welk percentage respondenten binnen deze groepen gedurende de coronacrisis een bedrijf beëindigde en welk percentage een bedrijf startte.

Figuur D.4 De risicogroep kent meer financiële problemen dan de totale steekproef

Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur geeft voor de totale steekproef (492 observaties), de groep met een inkomensval (126 observaties) en de risicogroep (16 observaties) weer welk percentage respondenten binnen deze groepen inteert op financiële reserves en dat minder dan vier maanden volhoudt, het percentage dat geen financiële buffer heeft om vier maanden zonder inkomsten uit werk op te vangen en het percentage dat een schuld heeft die groter is dan 5.000 euro.

Figuur D.5 De Belastingdienst en zorgverzekeraars zijn de voornaamste schuldeisers voor de risicogroep

Bron: SEO Economisch Onderzoek. De figuur toont voor verschillende schuldeisers het percentage respondenten binnen de risicogroep dat er een schuld heeft. De percentages tellen op tot boven de 100 procent, omdat respondenten meerdere schuldeisers konden opgeven.

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2022-36
ISBN 978-90-5220-183-2

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2022 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit magazine te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roeterstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 525 1630
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl